

IZVEŠTAJ O MONITORINGU GOVORA MRŽNJE U MEDIJIMA U SRBIJI

2025

—
ANJA ANĐUŠIĆ

Co-funded by
the European Union

 Norway

SMART
Balkans
Civil Society for Shared Society
in the Western Balkans

Reporting
Diversity
Network

Autorka: Anja Anđušić

Stručnjak za metodologiju istraživanja i urednik: Stefan Janjić

Izdavač: Institut za medije i razlicitosti - Zapadni Balkan

.....

K2.0

Mrežu za izveštavanje o različitosti (**Reporting Diversity Network**) - RDN osnovao je Media Diversity Institute. Partneri na projektu su Institut za medije i razlicitosti - Zapadni Balkan, Albanian Women in Audiovisual, Centar za istraživačko novinarstvo Crne Gore, Innovative Media, Kosovo 2.0.

.....

Ova publikacija je nastala uz finansijsku podršku Evropske unije i regionalnog programa "SMART Balkan - Civilno društvo za povezan Zapadni Balkan" koji implementira Centar za promociju civilnog društva (CPCD), Center for Research and Policy Making (CRPM) i Institute for Democracy and Mediation (IDM) a finansijski je podržalo norveško Ministarstvo spoljnih poslova (NMFA).

Njegov sadržaj isključiva je odgovornost autorke i Mreže za izveštavanje o različitosti i ne odražava nužno stavove Evropske unije, programa SMART Balkans ili norveškog Ministarstva spoljnih poslova.

IZVEŠTAJ O MONITORINGU GOVORA MRŽNJE U MEDIJIMA U SRBIJI 2025

ANJA ANĐUŠIĆ

Sadržaj

5	Uvod
7	Metodološki pristup
8	Narativi i podnarativi
8	Kvantitativna analiza
10	Analiza narativa
10	Narativi mržnje na osnovu roda
12	Narativi mržnje usmereni protiv političkih i ideoloških protivnika/ca
13	Narativi mržnje na osnovu etničke pripadnosti
15	Narativi mržnje na osnovu seksualne orijentacije
16	Analiza sentimenata
17	Analiza vidljivosti
18	Uporedna analiza
19	Preventivne i naknadne akcije za borbu protiv govora mržnje i dezinformacija
20	Zaključak

Uvod

Ovaj izveštaj predstavlja nalaze medijskog monitoringa govora mržnje i diskriminativnog diskursa u Srbiji od januara 2024. do jula 2025. godine. U izveštaju se ističu najčešći narativi i načini na koji deluju, glavni izvori štetnog sadržaja i najčešće mete takvog govora. Takođe se analiziraju reakcije institucija i civilnog društva, kao i preventive mere preduzete radi jačanja otpornosti na govor mržnje.

Ono što je ključno obeležilo ovaj period monitoringa jeste rastuća politička kriza u Srbiji, izazvana rušenjem nadstrešnice železničke stanice u Novom Sadu 1. novembra 2024. godine, u kojem je poginulo 16 osoba, a jedna je teško povređena. Mnogi su ovaj događaj videli kao posledicu korupcije, s obzirom na to da je stanica nedavno bila renovirana. Ubrzo su izbili masovni protesti širom zemlje, predvođeni studentima i studentkinjama koji/e su blokirali/e gotove sve zgrade državnih univerziteta u Srbiji.

Pokret je brzo dobio na zamahu u različitim delovima društva. Srednjoškolci/ke su blokirali/e svoje škole, nastavnici/e i advokati su stupili/e u štrajk, a taksisti su besplatno prevozili građane/ke na proteste širom zemlje. Studenti i studentkinje su danima marširali kroz ruralna područja, dok su im meštani/ke obezbeđivali/e hranu, smeštaj, i pomoć. U početku, zahtevi su bili usmereni na to da se pozovu na odgovornost oni koji su odgovorni za rušenje nadstrešnice. Kako se kriza razvijala, a zahtevi nisu bili ispunjeni, glavni zahtev je postao raspisivanje parlamentarnih izbora. Od tada, kako su pokret i njegov uticaj rasli, tako je rasla i represija režima kroz policijsku brutalnost, hapšenja, otpuštanja u javnim preduzećima, kao i suzbijanje građanskih prava i slobode medija.

Ovo je dodatno razotkrilo već narušeno stanje srpskih medija. Ovogodišnji izveštaji [Reportera bez granica](#) i [Fridom haus](#) beleže samo blagi pad u oblasti građanskih i medijskih sloboda, budući da podaci obuhvataju 2024. godinu. Ipak, naglašeni problemi traju već godinama: državna kontrola nad medijima, rasprostranjene lažne vesti i propaganda, politički i ekonomski pritisci koji dovode do autocenzure, kao i napadi na novinare/ke koji prolaze nekažnjeno.

Međutim, nacionalna novinarska udruženja izveštavala su tokom 2025. godine o pogoršanju situacije, uključujući porast [fizičkih napada i policijskog nasilja](#) nad novinarima/kama. Desetine novinara/ka su bili/e napadnuti/e tokom izveštavanja sa protesta, a mnogi/e su bili/e mete kampanja blaćenja i špijunskog softvera.

Govor mržnje i štetni narativi u medijima su eskalirali su u ovakvoj političkoj atmosferi, i često su korišćeni kao političko oruđe protiv studenata i studentkinja i građana/ki koji/e protestuju, opozicije, civilnog društva i drugih koji su se protivili režimu, kao i protiv novinara/ki koji su izveštavali/e sa terena. Rezultati monitoringa ukazuju na porast

političkog targetiranja, ali i na etničke, rodne, i druge oblike mržnje kojima se manipuliše i koji se usmeravaju protiv onih koji se doživljavaju kao politički protivnici.

[Fejk Njuz Tragač](#) je tokom prvih šest meseci 2025. godine pronašao 6420 obmanjujućih tekstova o blokadama i protestima na najposećenijim portalima. Analizirani tekstovi su višestruko kršili Kodeks novinara Srbije. Ovo istraživanje takođe beleži česte kampanje blaćenja usmerene protiv pojedinaca, uz govor mržnje i diskriminatornu retoriku zasnovanu na političkim stavovima, etničkoj pripadnosti ili polu.

Televizija, posebno emiteri sa nacionalnom frekvencijom, tabloidi, i njihovi onlajn portali i dalje predstavljaju medije koji dopiru do najšire publike u Srbiji. Ovi mediji često prate narative koje postavlja vladajuća stranka. Bili su saučesnici u stvaranju neprijateljstva, tragetiranju pojedinaca i učvršćivanju štetnih narativa, te su u ovom istraživanju identifikovani kao glavni izvor govora mržnje i štetnog sadržaja. Ovi mediji retko snose odgovornost, budući da *Regulatorno telo za elektronske medije (REM)* već dugo simbolizuje institucionalno zanemarivanje. Nakon raspuštanja Saveta *REM*-a u novembru 2024. godine, bez izbora novih članova, nastao je potpuni regulatorni vakuum.

Ovaj izveštaj je deo regionalnog monitoringa govora mržnje u medijima, koji sprovode partnerske organizacije u zemljama Zapadnog Balkana u okviru mreže za izveštavanje o različitosti (*RDN*). Institut za medije i različitosti - Zapadni Balkan sprovodi monitoring govora mržnje u Srbiji od 2021. godine. Ovo je treći nacionalni izveštaj u okviru ovog istraživanja i obuhvata period od 1. januara 2024. do 30. juna 2025. godine. Prvi izveštaj je obuhvatao period od januara 2021. do aprila 2022. godine, dok je drugi izveštaj pokrивao period od maja 2022. do decembra 2023. godine.

Metodološki pristup

Ovaj izveštaj prati istu metodologiju kao i prethodni *RDN* izveštaji o monitoringu. *RDN* koristi širi koncept govora mržnje, pre svega tako što ne ograničava karakteristike na osnovu kojih se identifikuje ciljana osoba ili grupa. Monitoring takođe obuhvata i štetne reprezentacije marginalizovanih grupa.

Kao i u prethodnim izveštajima, sprovedene su kvantitativna i kvalitativna analiza. Prikupljeni nalazi su klasifikovani prema grupi ili pojedincu koji su bili meta, izvoru govora mržnje, vrsti govora mržnje i diskriminatornog diskursa, doseg i vidljivosti sadržaja, vrsti medija u kojem je sadržaj identifikovan, kao i širem kontekstu događaja. U okviru analize sentimenta, ovi incidenti su klasifikovani prema metodologiji [Univerziteta Džordž Vašington](#), na skali od 1 do 6, koja se kreće od izražavanja neslaganja do poziva na smrt.

Kroz kvalitativnu analizu, cilj je bio da se identifikuju glavni diskursi mržnje, štetni narativi i načini njihovog delovanja, kao i događaji koji ih izazivaju i vizuelni elementi koji ih prate.

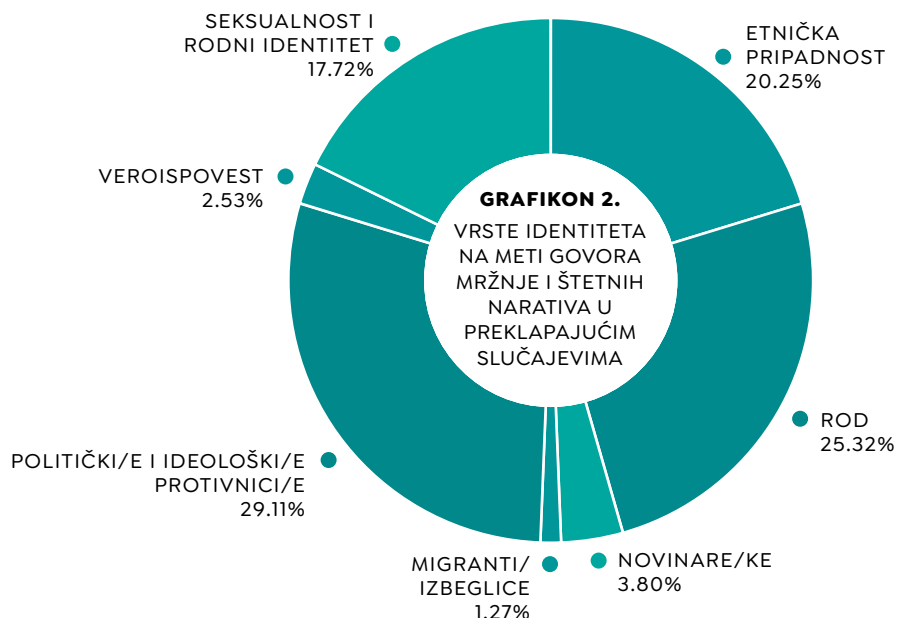
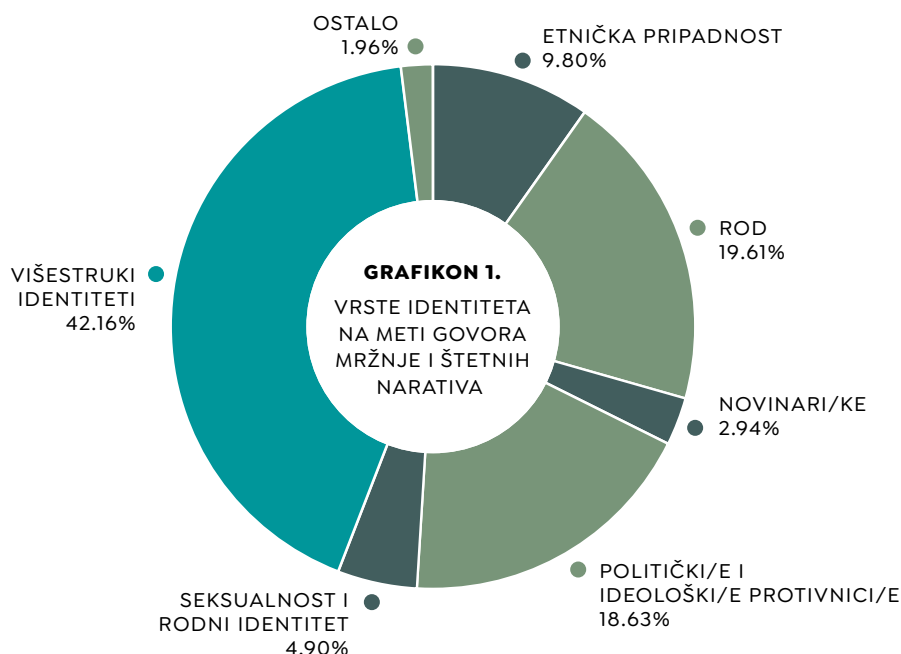
Monitoring medija obuhvatao je sadržaje u tradicionalnim medijima kao što su novine, televizijske i radio-stanice, onlajn portali, kao i platforme društvenih mreža poput Instagrama, Fejsbuka, X-a i TikToka. Posebna pažnja je bila posvećena izjavama javnih funkcionera i drugih javnih ličnosti zbog njihovog uticaja na javno mnjenje.

Kako zabeleženi incidenti postaju složeniji i višeslojniji u pogledu ciljanih grupa i pojedinaca, ovaj put smo dodatno analizirali slučajeve koji su imali interseksijsku prirodu, što znači da su ciljali više identiteta istovremeno. Podaci su prikazani detaljnije, međutim, ukupni rezultati nisu odstupili od analiza sprovedenih u prethodnim izveštajima. Oni ostaju dosledni i uporedivi.

Narativi i podnarativi

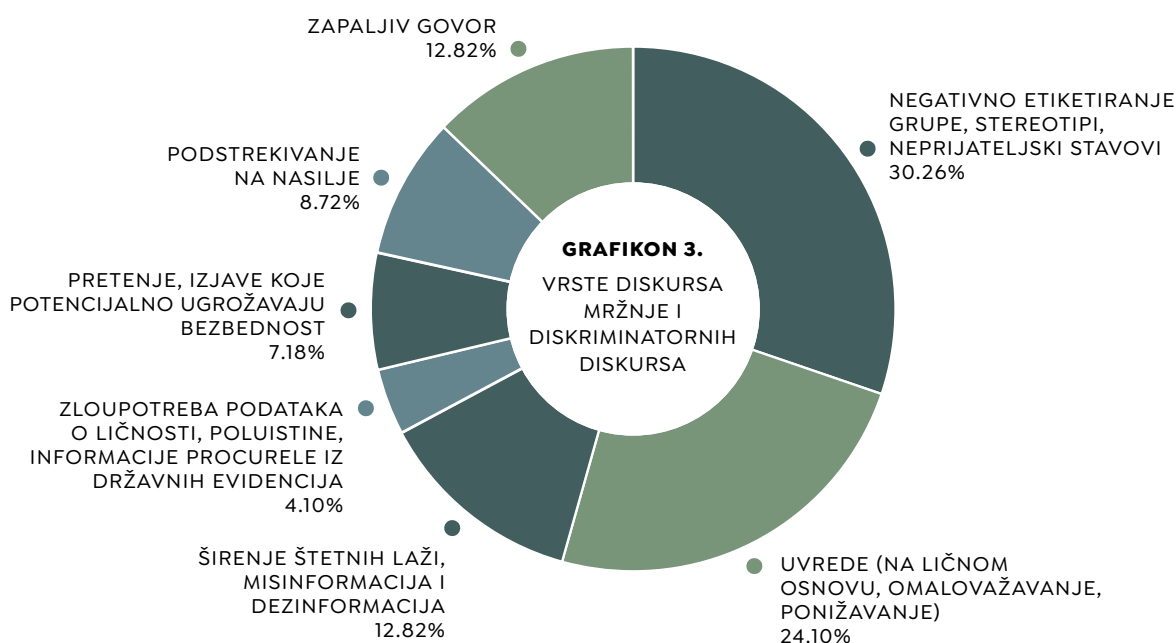
Kvantitativna analiza

Tokom godinu i po dana monitoringa, zabeleženo je **ukupno 102 slučaja govora mržnje**. U ovom periodu, primećena je značajna promena u načinu na koji govor mržnje i diskriminatorni diskursi funkcionišu i kako se koriste. Uočili smo **rastući trend da se govor mržnje i štetni narativi sve više komplikuju i postaju višeslojni**, jer su slučajevi sa intersekcionalnom prirodom (44,2%) prvi put postali dominantni otkako je RDN započeo monitoring. U tim slučajevima, grupe i pojedinci su bili meta zbog više preklapajućih identiteta. Ovi slučajevi su detaljnije analizirani (videti Grafikon 2), a analiza pokazuje da je skoro svaki treći slučaj u ovoj kategoriji uključivao političko targetiranje, svaki četvrti je imao elemente rodno zasnovanog govora mržnje, svaki peti elemente etničke mržnje, a svaki šesti elemente targetiranja seksualnih manjina.

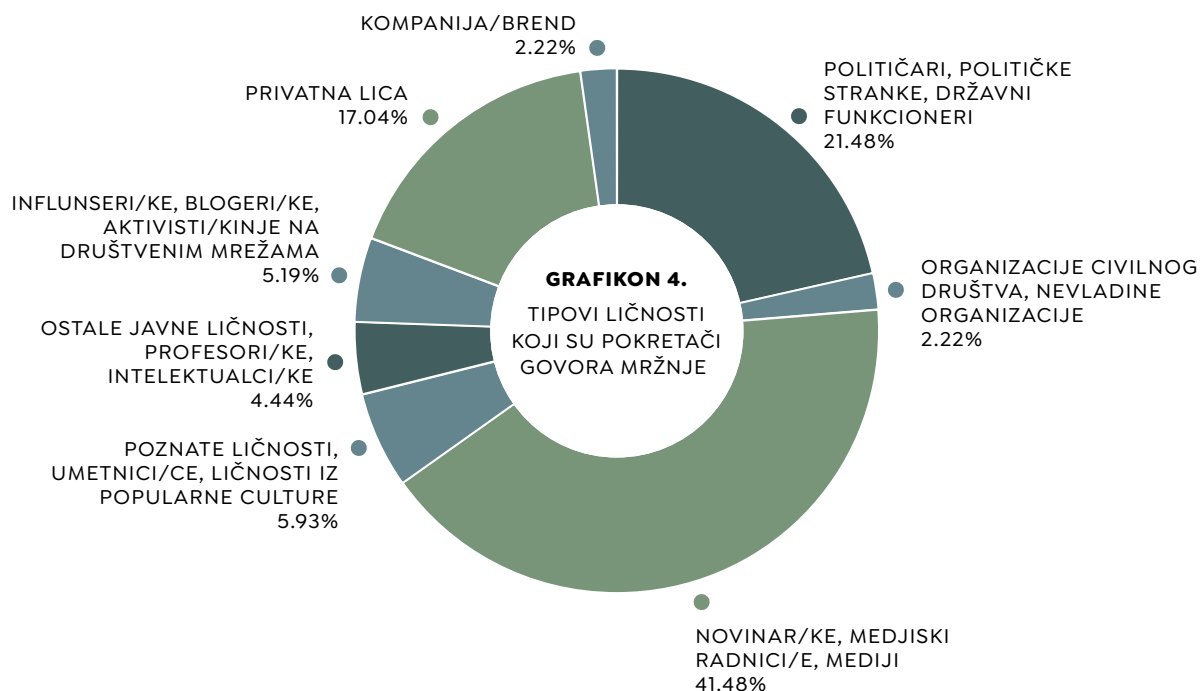
Rod ostaje primarna meta (19.6%) kada je reč o pojedinačnim kategorijama. Međutim, etnička pripadnost (9.8%), koja je u prethodnim periodima monitoringa bila druga najčešća targetirana kategorija, sada prelazi na treće mesto, dok se seksualne manjine (4.9%) pomeraju na četvrtu najčešće targetiranu kategoriju.

Ubedljivo, **najveća promena u ovom periodu uočava se u politički motivisanom targetiranju (18.6%), usled produbljivanja političke krize i rastuće represije nad medijskim slobodama u Srbiji**, naročito od novembra 2024. godine, kada se nadstrešnica železničke stanice u Novom Sadu urušila, što je dovelo do 16 poginulih, kao i formiranja najvećeg studentskog pokreta u državi ovog veka. Govor mržnje usmeren na političke i ideološke protivnike/ce rastao je u svakom ciklusu monitoringa, sa 6.3% u prvom periodu na 12,4% u drugom, do 18,6% zabeleženih slučajeva, čime ova kategorija postaje druga najčešće targetirana.

Kada je reč o različitim tipovima zabeleženog govora mržnje i diskriminatornog diskursa, rezultati su ostali veoma slični prethodnom izveštaju. Gotovo trećina slučajeva sadržala je negativno etiketiranje grupa, stereotipe i neprijateljski stavovi (30,3%), a četvrtina uvrede (24,1%). Još jedna četvrtina zabeleženih slučajeva ravnomerno je podeljena između širenja štetnih laži, misinformacija i dezinformacija (12,8%) i zapaljivog govora (12,8%). U ovom istraživanju zapaljivi govor je definisan kao ponavljanje poruke različitih aktera, koje isti mediji prenose duže vreme, obično u vezi sa konfliktom ili nekim od najčešćih diskursa mržnje i štetnih narativa.

U poređenju s prethodnim periodima monitoringa, primećuje se blagi porast slučajeva koji su sadržali podstrekivanje na nasilje (8,7%). Preostali slučajevi su obuhvatali pretnje, izjave koje potencijalno ugrožavaju bezbednost (7,2%), kao i zloupotrebe podataka o ličnosti, poluistine, i informacije procurele iz državnih evidencija (4,1%).

Mediji i medijski profesionalci ostaju glavni izvor govora mržnje i štetnih narativa u Srbiji (41.5%), nadmašujući političare, političke stranke, i državne funkcionere (21,5%). U prethodnim periodima monitoringa ove dve kategorije su bile izjednačene, svaka čineći oko trećinu zabeleženih slučajeva. Ipak, važno je napomenuti da se mediji i političke ličnosti često preklapaju kao izvori govora mržnje i diskriminatornog diskursa. Mediji izveštavaju o diskursima mržnje i štetnim porukama političara, često javnih funkcionera, a pritom ne pružaju kontekst, pa čak i pojačavaju njihove poruke pružajući im medijski prostor.

Još jedan značajan izvor štetnog sadržaja bila su privatna lica, prvenstveno korisnici/e na društvenim mrežama (17%). Ostali izvori govora mržnje bili su poznate ličnosti, umetnici/e i ličnosti iz popularne kulture (5,9%), influenseri/ke, blogeri/ke i aktivisti/kinje na društvenim mrežama (5,2%), ostale javne ličnosti, profesori/ke, intelektualci/ke (4,4%) i organizacije civilnog društva i nevladine organizacije (2,2%). Kompanije/brendovi (2,2%) su takođe prepoznati kao izvor govora mržnje i štetnog sadržaja, budući da su neki zabeleženi slučajevi u ovom period bili reklamni sadržaj i druge vrste sadržaja koje su plasirale privatne kompanije.

Analiza narativa

Narativi mržnje na osnovu roda

Od ukupno 102 zabeležena slučaja, u 40 je prisutan bar neki element mržnje na osnovu roda. Kako su seksistički i mizogini narativi i dalje prisutni u javnoj sferi Srbije, RDN monitoring se fokusirao na najčešće i najočiglednije slučajeve. **Štetno izveštavanje o rodno zasnovanom nasilju**, posebno femicidu, ali i narativi koji krive žrtve akušerskog nasilja i seksualnog zlostavljanja putem fotografija i video materijala i dalje dominiraju.

Tokom ovih godinu i po dana, zabeleženo je ukupno 26 femicida u Srbiji, prema podacima udruženja građana [FemPlatz](#), koje prati femicide na osnovu slučajeva dokumentovanih u medijima. Femicid nije priznat kao zasebno krivično delo niti kao rezultat rodno zasnovanog nasilja u okviru srpskog pravnog sistema. Iako je izveštavanje o femicidima izuzetno važno jer predstavlja jedini izvor njihove dokumentacije,

ono ostaje u velikoj meri senzacionalistično, neprofesionalno i neetično. Stravični detalji i fotografije sa mesta zločina, često iz domova žrtava, objavljuju se zajedno s drugim ličnim podacima žrtava i njihovih ubica, koji su najčešće partneri ili članovi porodice. Većina glavnih medija retko koristi priliku da obrazuje javnost o rodno zasnovanom nasilju i njegovoj rasprostranjenosti u Srbiji ili da pozove institucije na odgovornost.

Akušersko nasilje je sve do pre nekoliko godina uglavnom smatrano tabu temom, sve dok žene na društvenim mrežama nisu počele da dele svoja iskustva maltretiranja i nasilja koje su pretrpele tokom porođaja. Jedan od prvih slučajeva o kojem su mediji masovno izveštavali dogodio se početkom 2024. godine, kada je sestra žene koja je, kako tvrdi, pretrpela ozbiljno fizičko i emocionalno nasilje tokom porođaja i izgubila bebu zbog neadekvatnog tretmana u bolnici, podelila njenu priču na Fejsbuku. Jedan tekst na portalu *Novosti* dovodio je u pitanje istinitost njenog iskaza, prebacujući krivicu na majku preminule bebe i koristeći navodnike dok je govorio o akušerskom nasilju. *Novosti* su takođe objavile i osmrtnicu preminulog deteta sa ličnim podacima o sahrani i porodici. Poruke koje negiraju iskustva žena sa akušerskim nasiljem nisu dolazile samo iz određenih medija, već i od jednog javnog funkcionera. U julu 2024. godine, u jutarnjem programu *TV Prva*, Ministarka za porodičnu zaštitu i demografiju Srbije, Milica Đurđević Stamenkovski, izjavila je da su svedočenja žena o akušerskom nasilju i lošim uslovima u porodilištima „deo globalne agende protiv porođaja u Srbiji”. Slične tvrdnje je ranije iznosila i u vezi sa pravima na abortus.

Seksualno zlostavljanje putem slika – neovlašćeno stvaranje ili deljenje intimnih fotografija i video zapisa, uključujući pretnje deljenjem takvog sadržaja, predstavlja raširen oblik digitalnog seksualnog nasilja, koje posebno pogađa mlade žene i devojke, [ne samo u Srbiji, već i u širem regionu](#). Početkom juna 2024. godine ova tema se ponovo našla u fokusu kada je feministička organizacija *Oснаžене* objavila [članak](#) koji je istraživao Telegram grupe sa desetina hiljada članova, u kojima se intimne fotografije devojaka i žena dele bez njihovog pristanka.

Dnevne novine Kurir su posvetile naslovnu stranu nalazima organizacije *Oснаžене*, u kojoj su članice dale kratak intervju ovom mediju. Nedugo zatim, *Kurir* je objavio još jednu naslovnu stranu sa naslovom: „Tužno: Devojke na Telegramu nude svoje erotske fotografije za 35€ mesečno”, uz fotografiju žene u donjem vešu. U ovom tekstu *Kurir* je krivicu za zlostavljanje svalio na žene i pozvao se na navodne stručnjake koji su zastupali štetne patrijarhalne narative. Na taj način, *Kurir* je bio saučesnik u normalizaciji seksualnog nasilja nad ženama. Ova forma nasilja se često pogrešno označava kao osvetnička pornografija, čak i u profesionalnim izveštavanju o problemu. To je štetno jer pogrešno implicira pristanak i sugeriše da su žrtve učinile nešto da „zasluže” osvetu, dok se ne otkriva složenost seksualnog zlostavljanja putem slika i utiče na način na koji šira javnost percipira problem.

Pored toga, ostali su prisutni **narativi koji jačaju rodne stereotype i uloge, kao i seksistički stereotipi usmereni posebno na žene u javnoj sferi**. Oni se najčešće fokusiraju na očuvanje patrijarhalnih standarda lepote i svode žene na njihov izgled. Mnogi slučajevi sadrže reference na to kako žene „zanemaruju sebe nakon udaje i rađanja dece”. Ženama se često kao uvreda upućuju izrazi „baka” i „tetka” u kontekstu njihovog izgleda. Jedna Instagram objava kompanije United Fitness Balkan, koja prodaje CrossFit opremu i majice, sadržao je uvredljiv i seksistički sentiment pod nazivom „babizam”, definišući taj pojam kao „kada ženska sportistkinja nosi gaćice namenjene starijoj populaciji”, uz fotografiju žene koja vežba savijena i nosi providne helanke, pokazujući donji veš. Pored ovih narativa koji su usmereni na žene generalno, oni su često ciljaju žene u javnom životu, posebno političarke, novinarke i aktivistkinje. Na primer, poslanik vladajuće stranke Dejan Bulatović više puta je u jutarnjem programu na *TV Happy* nazvao Mariniku Tepić, poslanicu opozicione Stranke slobode i pravde, „najpoznatijom srpskom pušačicom”. Ova reč u srpskom jeziku ima dva značenja: jedno je žena koja puši, a drugo insinuiira oralni seks, što čini ovu izjavu seksističkom.

Anti-feministički i anti-rodni narativi su bili prisutni, ali u manjoj meri nego u prethodnom periodu izveštavanja. Kako je Ustavni sud Srbije obustavio primenu Zakona o rodnoj ravnopravnosti do završetka ustavne revizije, zbog kritika da rod nije definisan kao ustavna kategorija, dok pol jeste, ova tema više ne izaziva poseban interes šire javnosti. Nekoliko zabeleženih slučajeva u ovom periodu odnosilo se na intervjue sa istaknutim javnim ličnostima, u kojima su inzistirale svoje stavove o feminizmu i feministkinjama. Poruke su uključivale negiranje rodne nejednakosti, umanjivanje značaja feminističkih napora i prebacivanja krivice na žene ili same feministkinje, uz uobičajene narative da je feminizam „mržnja prema muškarcima” i da su feministkinje agresivne.

Narativi mržnje usmereni protiv političkih i ideoloških protivnika/ca

Značajan porast političkog targetiranja je bio zabeležen u prethodnom izveštaju, ali je u ovom monitoringu dostigao novi vrhunac, kako se politička kriza u Srbiji produbljivala, postajući drugi najčešći oblik govora mržnje i diskriminatornog diskursa. Glavni okidač za ovo je bio pad nadstrešnice železničke stanice u Novom Sadu 1. novembra 2024. godine, što je dovelo do masovnog antikorupcijskog pokreta. Od ukupno 102 zabeležena slučaja govora mržnje i diskriminatornog diskursa, 42 su sadržala elemente političkog targetiranja, dok je 30 njih zabeleženo u osam meseci monitoringa nakon pada nadstrešnice. U poređenju, tokom prvih deset meseci prethodne godine monitoringa zabeleženo je samo dvanaest takvih slučajeva.

Aktivisti/kinje, organizacije civilnog društva, opozicija, i nezavisni mediji su već dugo mete govora mržnje javnih funkcionera i kampanja blaćenja u provladinim medijima. Na primer, izjave novinara Ane Lalić i Dinka Gruhonjića, koje su pogrešno i zlonamerno interpretirane tokom festivala Rebedu u Dubrovniku, korišćene su protiv njih u kontinuiranoj kampanji blaćenja. Oni su predstavljeni kao „neprijatelji” i „izadnjici” koji rade protiv svoje zemlje.

Ovo su uobičajeni pogrdni izrazi koji se koriste za diskreditovanje, targetiranje i zastrašivanje onih koji se doživljavaju kao politički protivnici, uz etikete poput „strani plaćenici” i „anti-Srbi”. Ovaj „anti-srpski” diskurs često je prisutan u medijima u ovom periodu i proizveo je nekoliko neologizama, kao što su „antisrpsvo”, „srbomržnja” i „srbofobija”. Ovi termini retko opisuju stvarnu mržnju prema Srbima, već se najčešće koriste da bi se pojedinci, organizacije, a sada čak i protesti, predstavili kao da rade protiv države.

Kako su se masovni protesti pojavili krajem 2024. godine, ova štetna retorika postala je gotovo svakodnevna pojava u srpskim medijima i dodatno je intenzivirana. **Brojne osobe i grupe povezane s protestima sada su takođe etiketirane kao „nasilnici”, „ekstremisti”, „teroristi”, „fašisti” i „nacisti”.**

Tokom 2025. godine emitovano je nekoliko dokumentarnih filmova *Centra za društvenu stabilnost* na TV Prva, TV Pink, televizije sa nacionalnom frekvencijom, kao i na TV Informer. U njima je bio prisutan izrazito pristrasan prikaz studentskih protesta, u kojem su demonstranti sistematski predstavljani kao teroristi, ekstremisti i politički provokatori. *Centar za društvenu stabilnost* je takozvani GONGO – vladina „nevladina” organizacija, što znači da imitira stvarno civilno društvo, dok zapravo promoviše agendu režima.

Političko targetiranje nije bilo prisutno samo u tradicionalnim medijima. Instagram profil *Detektor smeća* je mesecima objavljivao fotografije osoba koje su imale veze sa protestima, sve dok profil nije uklonjen. Deljeni su njihovi lični podaci, uz uvrede i tvrdnje da su pijanci, alkoholičari i narkomani. Neke objave sadržale su homofobne pogrdne nazive, dok su žene diskreditovane tvrdnjama da „spavaju sa svima”. Mnoge objave opisivale su mlade kao teroriste.

Uoči masovnih protesta, poput protesta u Beogradu 28. juna 2025. godine, tabloidi i televizije sa nacionalnom frekvencijom su stvarali uznemirujuću sliku, označavajući demonstrante kao razularenu masu koja navodno „sprema krvoproliće” u prestonici. Time se omogućilo opravdavanje policijskog nasilja koje se dogodilo tokom i nakon protesta nad mirnim demonstrantima. Tabloidi su potom legitimisali postupke policije kao nužne u borbi protiv „huligana”.

Drugi dominantni diskursi mržnje i štetni narativi korišćeni su kao alat političkog targetiranja, pogotovo etnička i rodno zasnovana mržnja. Reprezentativan primer za to je višemesečna kampanja blaćenja usmerena protiv studentkinje i aktivistkinje Mile Pajić. Ona je često bila izdvajana i žrtvovana kao „krivac” u tabloidima i drugim provladinim medijima. Zbog svog mirnog aktivizma u regionu, označavana je kao „mrziteljka Srba”, „hrvatofilka” i „vojvođanska separatistkinja”, kao i neko ko navodno smatra da su Srbi „genocidna nacija”.

Tabloidi su objavljivali optužbe u vezi sa njenim mentalnim zdravljem i privatnim životom. Desetine senzacionalističkih naslova tvrdili su da se „raspada”, da je na „ivici nervnog sloma”, pa čak i da se „tajno leči u psihijatrijskoj bolnici”. Te tvrdnje su navodno potkrepljene izjavama njenih „najbližih saradnika”, kao i fotografijama koje su predstavljene kao navodni dokaz. Pajić je bila izložena uznemiravanju i političkom progonu podstaknutim seksističkim narativima koji žene prikazuju kao „lude” i „histerične”. [Savet za štampu](#) je utvrdio da je tabloid *Alo!* Prekršio Kodeks novinara Srbije u svom izveštavanju o Pajić.

U martu, nekoliko dana pre masovnog protesta u Beogradu, više televizijskih kanala je istovremeno emitovalo snimak sastanka aktivista, na kojem je bila prisutna i Pajić, a koji je tajno napravila Bezbednosno-informativna agencija. Ovaj snimak je iskorišćen kao „dokaz” da se planiraju neredi. Dvanaestoro ljudi, članova *Pokreta slobodnih građana* (opoziciona stranka) i studentske organizacije STAV, optuženo je za više krivičnih dela. Šestoro njih provelo je više od dva meseca u pritvoru i sada se nalaze u kućnom pritvoru (od septembra 2025.), dok je za preostalo šestoro, uključujući Pajić, raspisana poternica.

Narativi mržnje na osnovu etničke pripadnosti

Treći najčešći tip govora mržnje su etnički i rasni diskursi mržnje, zabeleženi u 26 od ukupno 102 slučaja. Oni su najčešće **usmereni prema etničkim manjinama u Srbiji i drugim etničkim grupama u susednim zemljama**, pre svega Bošnjacima (26,9%), Hrvatima (23,1%), kao i Albancima (19,2%) i Romima (19,2%). U ovom periodu uočeno je da se isti narativi često koriste i protiv političkih protivnika. Iako **rasna mržnja** usmerena ka ljudima druge boje kože nije bila toliko prisutna u prethodnim izveštajima, u ovom periodu zabeleženo je nekoliko takvih slučajeva (11,5%).

Na primer, početkom 2024. godine, RDN je izvestio o Instagram profilu mržnje koji je kasnije uklonjen, *Crnac Spotted* („Crnac primećen”), koji je objavljivao fotografije crnih ljudi u Srbiji, snimljene na javnim mestima bez njihovog pristanka. Opis je pozivao pratiocima da šalju slike crnih ljudi sa lokacijom i vremenom kada su „primećeni”. Na ovaj način, kreator ne samo da promoviše rasizam i uznemiravanje crnih ljudi u javnosti, već potencijalno ugrožava njihovu bezbednost. Pored toga, kreator je koristio rasističke „šale”, poput lažnih nagradnih igara sa bananama i KFC hranom, što su stereotipi o crnim osobama. Takođe, ispod ovih objava zabeležen je ogroman broj rasističkih komentara, uključujući i neke koji pozivaju na nasilje. Profil je imao 1300 pratilaca pre nego što ga je Meta uklonila.

Još jedan slučaj rasizma koji je dostigao veliku vidljivost dogodio se u januaru 2025. godine, kada je pevačica Jelena Karleuša podelila fotografiju crnog studenta sa jednog od protesta uz rasistički komentar da je on njen „dostavljač” i da ne govori srpski. Brahim Dieye, student koji je meta ovih napada, snimio je video na srpskom jeziku u kojem je demantovao njene tvrdnje, navodeći da je student Univerziteta u Beogradu, što je kasnije potvrđeno. Karleuša je u to vreme imala ogromnu platformu na Instagramu sa dva miliona pratilaca, a njen rasistički komentar bio je usmeren prema stranom studentu koji nije imao srpsko državljanstvo. Njen profil je kasnije uklonjen zbog govora mržnje. Tabloid *Informer* je objavio tekst kojim je promovisao njene tvrdnje i dodatno targetirao studenta, tvrdeći da je Karleuša „razotkrila lažnog demonstranta”.

Obeležavanje žrtava genocida u Srebrenici 11. jula često izaziva intenziviranje govora mržnje i štetnih narativa usmerenih protiv Bošnjaka. U maju 2024. godine, Generalna skupština Ujedinjenih nacija usvojila je Rezoluciju o Srebrenici, kojom se 11. jul ustanovljava kao Međunarodni dan sećanja na genocid u Srebrenici i osuđuje negiranje tog zločina.

Rezolucija je samo potvrdila ono što su međunarodni sudovi već utvrdili, pri čemu se Srbija ili Srbi kao narod i nacija ne pominju. Ipak, to je pokrenulo štetne narative i povećalo etničke tenzije. Višemesečna kampanja prikazivala je rezoluciju kao napad na Srbe i Srbiju. Centralna poruka kampanje, „Nismo genocidan narod”, pojavila se ne samo u glavnim medijima, već i u javnom prostoru, uključujući bilborde širom Beograda, Beogradsku kulu i zvanične stranice predsednika Aleksandra Vučića na društvenim mrežama. Izveštavanje sa prošlogodnišnjeg obeležavanja sadržalo je naslov u tabloidu *Infomer*: „Sarajevo želi rat sa Srbima” i u tabloidu *Alo!*: „Srebrenica iskorišćena za novi brutalan napan na Srbiju”.

Narativ o „genocidnom narodu” ponovo se pojavio 2025. godine, uoči masovnog protesta u Beogradu 28. juna, ali sa novim obrtom. On je iskorišćen kao oružje protiv demonstranata/tkinja, studenata/tkinja, aktivista/kinja, organizacija civilnog društva, opozicionih političara/ki, novinara/ki i medijskih kuća u Srbiji koje profesionalno izveštavaju. Provladin tabloid *Infomer* označio je *Al Jazeera* kao „islamistički” medij, a *N1* kao „anti-sprski”, tvrdeći da planiraju „oboriti Vučića i učiti srpsku decu da su Srbi genocidan narod.” [Memorijalni centar Srebrenica](#) je u svom najnovijem istraživanju primetio kako se negiranje genocida koristi kao sredstvo za suzbijanje sve jačih studentskih protesta u Srbiji.

Prava ili percipirana etnička pripadnost, pa čak i samo povezanost sa susednim narodima, posebno Hrvatima, često je zloupotrebljavana u govoru mržnje protiv političkih protivnika/ca. Studenti/kinje, aktivisti/kinje, opozicioni političari/ke, javne ličnosti i drugi građani/ke koji/e su učestvovali/e na protestima, pa čak i novinari/ke koji/e su izveštavali/e sa lica mesta, često su nazivali Ustašama. Ovaj naziv se koristi za opisivanje hrvatskog fašističkog pokreta koji je nominalno vladao Nezavisnom Državom Hrvatskom tokom Drugog svetskog rata. U srpskoj javnoj sferi uobičajeno se koristi kao pogrdan naziv za Hrvate, ili, u ovom slučaju, da se politički protivnici/e predstave kao neprijatelji.

Krajem 2024. godine, nekoliko tabloidnih medija objavilo je naslov „Ustaški mediji pozivaju na uništenje Srbije”, kao reakciju na izveštavanje hrvatskih medija o tekućim protestima u Srbiji. Pored toga, u januaru 2025. Dnevni tabloid *Novosti* i *Alo!* objavili su imena i (hrvatske) pasoše dva studenta Univerziteta u Beogradu, targetirajući ih tvrdnjama da su Hrvati i sugerišući da im nije mesto u učestvovanju u studentskim blokadama. Pored narušavanja njihove privatnosti, u tekstu se navodi da je ovo dokaz „jakog hrvatskog uticaja na destabilizaciju Srbije”.

Manipulišući nacionalističkim sentimentima, visoki državni funkcioneri i tabloidni mediji targetirali su mlade ljude na osnovu političkih stavova i etničke pripadnosti. Ova vrlo dominantna retorika u provladnim medijima takođe jača i podstiče etničku mržnju prema ne-Srbima.

Sportski događji su često izazivali govor mržnje i štetne narative usmerene protiv Albanaca. Na primer, mediji su izveštavali o brojnim incidentima pre i tokom utakmica koje su obeležile Evropsko prvenstvo u fudbalu 2024. godine, a koji su uključivali nasilje i etničku mržnju. Pretežno nacionalistički, ali i neki seksistički narativi, prelazili su sa tribina na tabloidne i onlajn portale, od kojih su neki potpuno neetično i neprofesionalno izveštavali o utakmicama, promovišući nacionalističke poruke senzacionalističkim naslovima, time podstičući govor mržnje u komentarima. Tabloid *Infomer* je prednjačio u tome, nazivajući albansku i hrvatsku reprezentaciju „Šiptarima” i „Ustašama”. Mnogi tabloidi redovno koriste pogrdni izraz Šiptari kada se odnose na Albance. Termin potiče od albanske reči shqiptar (što znači Albanac) i nekada je imao neutralno značenje, ali je tokom vremena poprimio pogrdnu konotaciju u srpskom jeziku.

Otprilike u isto vreme, u Beogradu je trebalo da se održi festival *Mirëdita, dobar dan*, koji promoviše i okuplja savremenu kulturnu scenu Kosova i Srbije. Međutim, nekoliko sati pre otvaranja, Ministarstvo unutrašnjih poslova je otkazalo festival. Nedelje uoči festivala su obeležene negativnom kampanjom koju su predvodili predstavnici vlade i nekoliko onlajn portala. Zamenik predsednika Vlade Aleksandar Vulin nazvao je festival „uvredom na koju bi država Srbija trebalo da reaguje”, dok je Ministar kulture Nikola Selaković izjavio da je organizovanje festivala na Vidovdan „više od provokacije”. Vidovdan je nacionalni i verski praznik, koji se obeležava 28. juna.

Ovaj narativ je bio široko plasiran u tabloidima, koji su festival opisivali kao „provokaciju”, „neustavan”, „antisrpski” i „sramotan”, podstičući dodatnu mržnju i etničke podele. Tabloidi su takođe lično targetirali Sofiju Todorović, jednu od organizatorki i direktorku *Inicijative mladih za ljudska prava (YIHR)*, kao i opozicione političare/ke i javne ličnosti koje su podržavale *YIHR* i festival. Mržnja prema organizatorima/kama i Albancima takođe je bujala na društvenim mrežama, uključujući uvrede i pretnje, uz tvrdnje da im nije mesto u Srbiji.

Mržnja i pretnje ispoljavale su se i fizički. Na dan planiranog otvaranja, ekstremno desničarske grupe, uključujući *Srbsku akciju*, *Narodne patrole*, *Zentropu* i *Klub 451*, kao i navijače *Fudbalskog kluba Crvena Zvezda*, okupili su se u blizini mesta održavanja festivala u pokušaju da ga zaustave i zastraše učesnike. Ostali su tamo čak i nakon što je festival zabranila vlada. Sledećeg dana, Todorović je primila paket sa polovicom svinjske glave i pretećom porukom potpisanom od strane *Narodnih patrola*.

Narativi mržnje na osnovu seksualne orijentacije

Za razliku od prethodnog izveštaja, u kojem je zabeležen blagi porast govora mržnje usmerenog protiv LGBTIQ+ zajednice, sada je uočen značajan **pad homofobnih i anti-LGBTIQ+ narativa**. Samo 19 od ukupno 102 zabeležena slučaja su sadržala elemente mržnje prema seksualnim manjinama, pri čemu su mnogi od njih takođe obuhvatali rodne i političke komponente. Štaviše, u poređenju sa prethodnim izveštajnim periodima, kada je mržnja obično eskalirala oko Prajda u Beogradu i drugih političkih događaja, ovoga puta **glavni okidač bili su kulturni događaji**.

Nakon *Evrovizije*, nekoliko tabloida je objavilo tekstove u kojima su na meti bili izvođači i kvir osobe. U izveštavanju o *Evroviziji* 2024. godine, tabloidi su imali senzacionalističke naslove i opisivali nastupe kao „satanističke”. Vladimir Đukanović, narodni poslanik vladajuće partije, komentarisao je na nacionalnom kanalu *Happyo* „bogohuljenju” na *Evroviziji*, rekavši da je „pobedio frik”, misleći na pobednika *Evrovizije* 2024. godine, Nema, koji je nebinarna osoba. Teolozi i druge javne ličnosti su takođe pozivani da komentarišu, dodatno jačajući homofobne narative. Uspeh nekih kvir izvođača tumačen je kao „**gej agenda**”, uz tvrdnje da su njihova seksualnost ili rodni identitet uticali na njihov uspeh.

Slično tome, ceremonija otvaranja Olimpijskih igara u Parizu, koja je uključivala dreg nastup, portal *Republika* ju je nazvao „demonskom”, a portal *Blic* „satanističkom”. **Narativi koji označavaju kvir osobe i njihov umetnički izraz kao „satanističke” i „demonске”** često su ukorenjeni u religijskom fundamentalizmu i moralnoj panici. Oni ne predstavljaju seksualnu i rodnu raznolikost kao prirodne izraze ljudskog identiteta, već kao opasne, zle ili kvarne sile.

Dreg nastup u Novom Sadu u *Kulturnom centru Crna Kuća 13 (CK13)*, pod nazivom „Halfway to Halloween”, dobio je veliki broj uvredljivih komentara na internetu. Ubrzo nakon toga, udruženje građana Lokalitet je reagovalo na Instagramu, nazvavši događaj „satanističkom žurkom” i „**pretnjom za decu**”. Uputili su javni apel gradskim vlastima da osude „ovu vrstu propagande antihumane i antihrišćanske ideologije u našem gradu i Srbiji” i preduzmu mere protiv održavanja događaja.

U odeljku za komentare, ekstremno desničarske grupe i pojedinci su upućivali pretnje i podsticali nasilje i mržnju. Tabloid *Informer* je istog dana objavio tekst pod naslovom: „Satanistički blokaderi u Novom Sadu?! Drag queen LGBT šou u sred grada – ljudi u šoku!”. *Informer* je nazvao dreg kraljice „blokaderima” jer su aktivne u studentskim protestima i organizovale su nekoliko humanitarnih dreg nastupa u znak podrške prosvetnim radnicima koji su ostali bez plate zbog štrajka. Ovo je još jedan primer kako su grupe i pojedinci bili targetirani iz različitih motiva. Tokom žurke, zapaljena baklja je bačena u dvorište CK13. Ranije istog dana, veliki antiratni poster o genocidu u Srebrenici bio je pocepan sa spoljnog zida CK13. Ovo nije prvi put da ekstremno desničarske grupe napadaju CK13, a cepanje antiratnih postera je donekle redovna pojava.

Slične narative ne podstiču samo ekstremno desničarske grupe i pojedini mediji, već i neki **javni funkcioneri**. Novoimenovani premijer Đuro Macut imao je svoj prvi strani intervju sa ruskom novinarskom agencijom TASS, u kojem je izjavio da LGBT agenda podriva tradicionalne vrednosti Srbije. Komentarišući, kako TASS navodi, „LGBT agendu koju promoviše Brisel“, Macut je rekao da „ne možemo prihvatiti ono što je u suprotnosti sa našim tradicionalnim i hrišćanskim principima“. Njegovu izjavu prenelo je više medija u Srbiji. Posebno je zabrinjavajuće kada visoki državni funkcioneri koriste ovako štetnu retoriku.

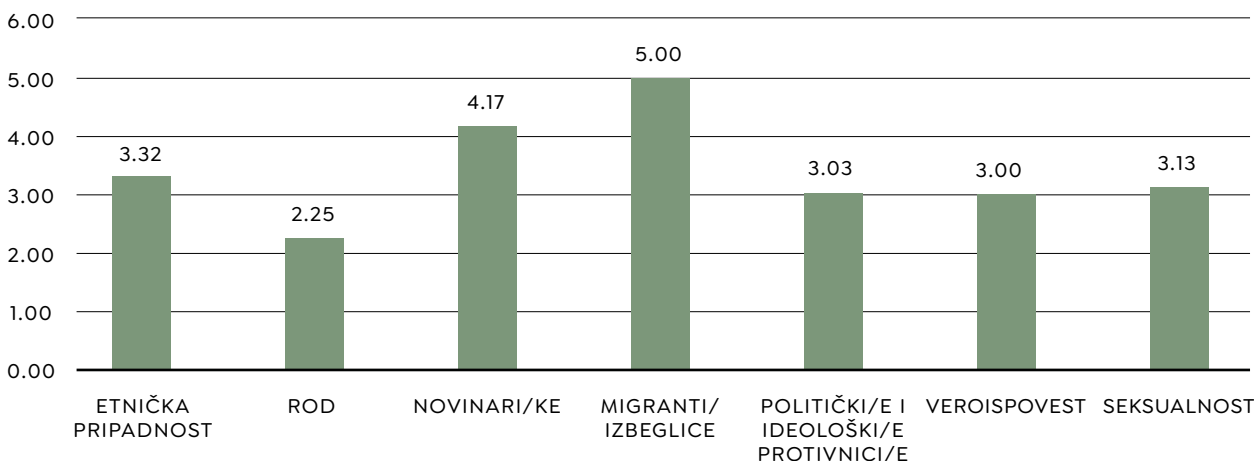
Osim govora mržnje, RDN je zabeležio i **nedostatak izveštavanja o problemima sa kojima se kvir osobe suočavaju**. U februaru 2024. godine, srpska policija je upala u stan dvoje mladih kvir osoba u Beogradu pod izgovorom sumnje na posedovanje droge. Prema navodima mladića i devojke, pripadnici specijalnih jedinica su ih vezali i oborili na pod, držeći im pištolje uperene u glave. Nakon što su primetili LGBTIQ+ simbole u stanu, uključujući i dugu zastavu, usledilo je dodatno nasilje. Pripadnici policije su fizički, verbalno i seksualno maltretirali dve kvir osobe, ponižavali ih, tukli i vređali na osnovu njihove seksualne orijentacije. Institucionalne reakcije su bile nedovoljne, s obzirom na to da se policajci koji su počinili nasilje još uvek nisu suočili sa posledicama. Većina mejnstrim medija u Srbiji nije izveštavala o ovom slučaju.

Analiza sentimenata

Ovaj deo analize nastoji da identifikuje trendove u intenzitetu govora mržnje i štetnih narativa na osnovu podataka iz monitoringa. Svaki slučaj je ocenjen na skali od jedan do šest, pri čemu jedan predstavlja najniži intenzitet, koji podrazumeva neslaganje, a šest najviši, koji podrazumeva doslovno ubijanje i eliminaciju grupe ili pojedinca. Drugi stepen na skali predstavlja negativne nenasilne radnje, treći za negativne nenasilne osobine meta, dok četvrti označava demonizaciju i dehumanizaciju, a peti nanošenje nasilja.

Prosečna ocena je bila nešto niža u ovom periodu, 2,86 za sve slučajeve. Anti-migrantska retorika je imala najvišu prosečnu ocenu, budući da je zabeležena samo u jednom slučaju. Mržnja usmerena prema novinarima/kama ostaje visoko intenzivna, kao i u prethodnom izveštaju (4,17), s obzirom na to da su ovi slučajevi uključivali pretnje nasiljem i smrću. Ipak, analiza sentimenata je najznačajnija za poređenje četiri najčešće mete. Među ove četiri grupe, najviši prosečni sentiment zabeležen je u etničkoj mržnji (3,32), zatim mržnji prema seksualnim manjinama (3,12) i političkim protivnicima (3,03). Nešto niži sentiment identifikovan je u slučajevima rodno zasnovane mržnje (2,25).

Od četrnaest najekstremnijih zabeleženih slučajeva, koji podrazumevaju nasilje i smrt (ocene 5 i 6), većina je sadržala elemente etničke mržnje, kao i homofobije i političkog targetiranja. Izvori ovih najekstremnijih slučajeva uglavnom su bili korisnici društvenih mreža.

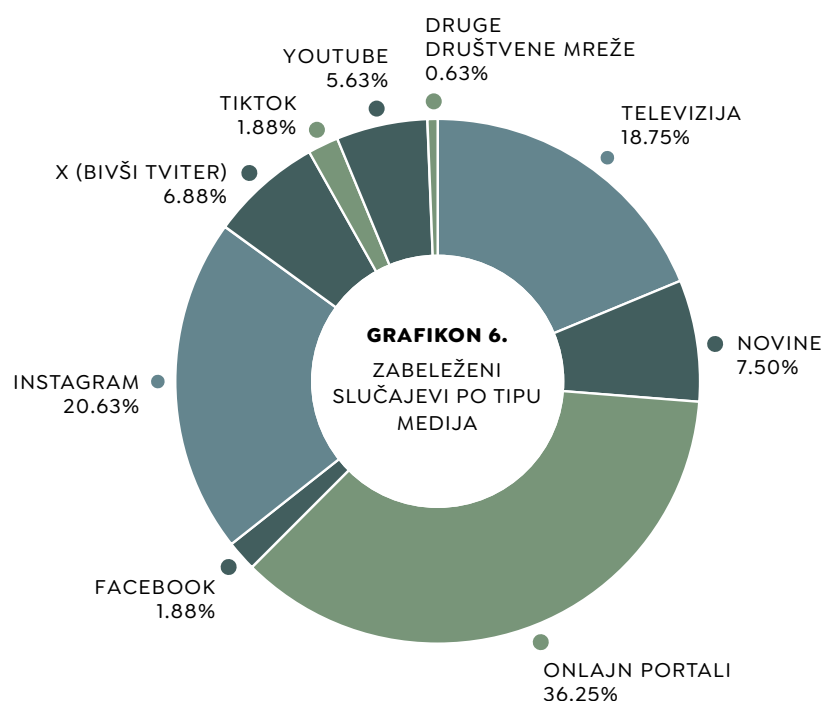

Grafikon 5. Prosečna ocena osećanja po ciljanoj grupi/pojedincu

Analiza vidljivosti

Primarni focus ovog istraživanja su slučajevi govora mržnje i štetnih narartiva sa visokim nivoom vidljivosti. To su najčešće slučajevi koji su dospeli u nacionalne vesti ili postali viralni na društvenim mrežama. Polovina slučajeva zabeležena je u tradicionalnim medijima – TV kanalima, internet portalima i novinama (50,98%). Četvrtina slučajeva potiče sa društvenih mreža (25,53%), dok je preostala četvrtina zabeležena in a društvenim mrežama i u tradicionalnim medijima (25,49%).

Trećina slučajeva zabeležena je isključivo na onlajn portalima (36,25%), dok je mnogo govora mržnje i štetnog sadržaja primećeno i na Instagram-u (20,63%) i televizijskim kanalima (18,75%). Ostale relevantne platforme bile su i dnevne novine (7,50%), X (6,88%) i YouTube (5,63%).

Većina slučajeva koje smo analizirali došla je do hiljada ljudi i i dalje je vidljiva. Odluke i preporučene mere koje usvaja Savet za štampu dnevne novine i njihovi portali u velikoj meri ignorišu. REM savet često nije postupao u skladu sa zakonom niti je preduzimao raspoložive mere protiv televizijskih stanica koje su kršile medijske propise. Od novembra 2024. godine, mandati prethodnih članova/ica Saveta su istekli, dok novi članovi/ice još uvek nisu imenovani/e, nakon jednog neuspelog i jednog nedovršenog izbornog procesa. Društvene mreže su retko uklanjale sadržaj sa govorom mržnje koji je prijavio RDN.

Uporedna analiza

Ovaj period monitoringa je zaista pokazao kako je **politička kriza pojačala govor mržnje i štetne narative**. Ustaljeni narativi, poput onih koji ciljaju rod i etničku pripadnost, često su korišćeni kao politička sredstva u pokušaju da se targetiraju i diskredituju pojedinci, a time i šire političke grupe.

Na primer, lider *Srpske radikalne stranke* i osuđeni ratni zločinac Vojislav Šešelj je gostovao u emisiji na *Informer TV*, gde je komentarisao aktuelne proteste i studentske blokade. Tokom emisije, vređao je i pretio jednoj od studentkinja u blokadi, nazivajući je „malom kurvom”, „glupom ženom” i „đubretom”, dok je sve njene koleginice koje učestvuju u blokadama fakulteta nazvao „kokama” i „guskama” (uobičajene seksističke uvrede u srpskom jeziku). Ovo je bila njegova reakcija na snimak na kojem ona ne dozvoljava drugom studentu da uđe u blokiranu zgradu fakulteta. Šešelj je dodao: „Nikada u životu nisam udario ženu. Toliko sam se iznervirao kad sam to gledao, da mi je bila pri ruci, iščupao bih joj svu kosu.” Dok ju je Šešelj vređao i pretio joj, *Informer TV* je u pozadini puštao fotografije preuzete sa njenih društvenih mreža. Pored toga što je targetirao mladu ženu seksističkim uvredama i narušio njenu privatnost, Šešelj je pokušao da diskredituje čitav pokret kojem pripada i uputio pretnje nasiljem u programu uživo, dok voditelj nije ni pokušao da interveniše.

Kako se ovi diskursi mržnje i štetni narativi sve češće koriste u javnoj sferi, prostora za pravovremene kontrapoteze i reagovanje je sve manje. **Gube svoju šok vrednost, a izvori i akteri koji šire takav sadržaj retko snose posledice, što dovodi do normalizacije govora mržnje i štetnih narativa.** Posledično dolazi i do promene u intenzitetu korišćenog jezika. Na primer, u političkom targetiranju su se u prethodnim periodima najčešće koristile etikete poput „strani plaćenici” i „izdajnici”. U ovom periodu sve su češće reči poput „teroristi”, „ekstremisti” i „anti-Srbi”.

Preventivne i naknadne akcije za borbu protiv govora mržnje i dezinformacija

U decembru 2024. godine usvojen je **novi Kodeks novinara Srbije**, prvi put posle skoro dve decenije, ažuriran kako bi odražavao izazove savremenog medijskog okruženja. Uvedene su značajne izmene, posebno kada je reč o govoru mržnje i raznolikosti. Prethodni Kodeks je od novinara/ki zahtevao samo da se „suprotsave svima koji krše ljudska prava ili zagovaraju bilo kakvu diskriminaciju, govor mržnje i podsticanje na nasilje.” Nova verzija koristi proaktivniji jezik, izričito zabranjujući novinarima/kama da oni/e sami/e koriste takvu retoriku. Ovo je posebno važno s obzirom na to da su mediji identifikovani kao glavni izvor govora mržnje i diskriminatornog diskursa u ovom istraživanju. Lista zaštićenih karakteristika sada takođe uključuje rod, a ne samo pol, i definisana je otvorenije, čime se štiti širi spektar identiteta.

Novi Kodeks takođe jača naglasak na raznolikost i inkluzivnost u izveštavanju, prevazilazeći puko insistiranje na izbegavanje diskriminacije. **Od novinara se sada zahteva da koriste rodno osetljiv jezik i da aktivno uključuju raznovrsne glasove u svoje izveštavanje.** Već i samo ime Kodeksa na srpskom sada podjednako predstavlja novinare i novinarku („Kodeks novinara i novinarki Srbije”). *Savet za štampu* i novinarska udruženja sarađivali su sa civilnim društvom u izradi novog Kodeksa. Na sajtu *Saveta za štampu* sada se nalazi i platforma sa posebnim smernicama za izveštavanje o različitim marginalizovanim grupama i specifičnim temama poput mentalnog zdravlja, trgovine ljudima, kao i kriznih događaja. Ove promene mogle bi doprineti pravednijem i nijansiranim izveštavanju o različitim društvenim grupama i predstavljaju veliki korak unapred.

Međutim, *Savet za štampu* je samoreglativno telo, a njegove odluke nemaju zakonsku obavezujuću snagu, što ograničava njegov ukupni uticaj, slično kao i *Poverenik za zaštitu ravnopravnosti*, koji dosledno reaguje na vidljive slučajeve govora mržnje i diskriminatorne retorike u medijima, ali deluje u okviru ograničenog mandata. *Regulatorno telo za elektronske medije (REM)*, iako ima znatno širu nadležnost, uglavnom nije primenilo svoja ovlašćenja i biva neaktivno, posebno u odsustvu delujućeg Saveta od novembra 2024. godine.

Rezultat toga je da **preventivne mere i kampanje podizanja svesti primarno sprovodi civilno društvo.** Veće inicijative pokreću lokalne kancelarije *Saveta Evrope* i *UN Women*, uz brojne aktivnosti na nivou lokalnih zajednica, posebno u obrazovanju, koje sprovode lokalne organizacije.

Zaključak

U proteklih 18 meseci prisutna je **značajna eskalacija govora mržnje i diskriminatornog diskursa usled pogoršavajuće političke krize u Srbiji**, izazvane urušavanjem nadstrešnice na železničkoj stanici u Novom Sadu, u kojem je poginulo 16 ljudi. Prorežimski mediji aktivno su podsticali društvene podele, koristeći ukorenjenu rodnu i etničku mržnju kako bi diskreditovali i delegitimizovali studentske demonstrante/kinje, aktiviste/kinje, novinare/ke, opozicione aktore i organizacije civilnog društva. **Kampanje blaćenja, objavljivanje ličnih podataka i nasilna retorika su rutinske taktike usmerene protiv svih koji/e imaju veze sa studentskim protestom.**

Govor mržnje i diskriminatorni diskursi su postali složeniji i višeslojniji, budući da je prvi put otkako RDN sporovodi monitoring **gotovo polovina (42,2%) od 102 zabeležena slučaja govora mržnje bila usmerena protiv više ukrštenih identiteta**, što uvećava štetu i otežava pronalaženje adekvatnih mera zaštite. **Rod je ostao najčešća meta napada (19,6%), a političko targetiranje se našlo na drugom mestu (18,6%)**, što predstavlja značajan porast u ovom periodu monitoringa.

Emiteri s nacionalnom frekvencijom i vodeći tabloidi su prešli na korišćenje intezivnijeg jezika, prevazilazeći etikete poput „izdajnici” i „strani plaćenici” ka oštrijim kvalifikacijama poput „teroristi”, „ekstremisti” i „fašisti”, čime su normalizovali i opravdavali politički progon i policijsko nasilje koje je usledilo.

Štetno izveštavanje o rodno zasnovanom nasilju, posebno o femicidu, je i dalje široko rasprostranjeno. Mediji se često oslanjaju na narative okrivljavanja žrtve u slučajevima akušerskog nasilja i seksualnog zlostavljanja zasnovanog na deljenju intimnih sadržaja. Dominira senzacionalizam, dok samo nekolicina nezavisnih medija upućuje na sistemske uzroke ili poziva institucije na odgovornost. Istovremeno, široko su rasprostranjeni **seksistički stereotipi koji svode žene na fizički izgled i učvršćuju patrijarhalne rodne uloge, naročito kada je reč o ženama u javnom životu.** Prisutni su i antifeministički narativi koji negiraju rodnu neravnopravnost, umanjuju značaj feminističkih napora i prikazuju feministkinje kao „mrziteljke muškaraca” ili po prirodi agresivne.

Etničke grupe (9,8%) i seksualne manjine (4,9%) takođe su bile česte mete govora mržnje i diskriminatornog diskursa. **Etnička mržnja je često bila instrumentalizovana tokom događaja kao što su komemoracija genocida u Srebrenici i sportski događaji**, pri čemu su je tabloidi i zvanični narativ dodatno pojačavali. **Glavne mete ostaju Bošnjaci, Hrvati, Albanci i Romi**, ali su se ovi narativi često koristili i protiv političkih protivnika.

Mržnja prema LGBTQ+ osobama se smanjila u pogledu broja zabeleženih slučajeva, ali je dostigla vrhunac tokom kulturnih događaja poput *Evrovizije*, ceremonije otvaranja *Olimpijskih igara* i lokalnih dreg nastupa. **Kvir osobe ili kvir izražavanja su bili predstavljeni kao „satanistički” i „demonški”**, izazivajući moralnu paniku i, povremeno, pretnje nasiljem.

Rasprostranjeni problemi, posebno zarobljavanje medija od strane države, dezinformacije i manipulativne vesti, dodatno su se produbili u ovom periodu, stvarajući plodno tlo za širenje mržnje i štetnih poruka. **Gotovo polovina zabeleženih incidenata je potekla iz medija, čineći ih dominantnim izvorom govora mržnje i diskriminatornog diskursa.** Zajedno s političarima i javnim funkcionerima, koji su odgovorni za petinu slučajeva, stvorili su međusobno zavisni sistem za pojačavanje štetnih narativa.

Kako sloboda medija nastavlja da se pogoršava, tako napadi na novinare/ke postaju sve učestaliji.

Novinarska udruženja beleže sve veći broj fizičkih napada i policijskog nasilja nad novinarima koji izveštavaju uživo sa protesta. U slučajevima koje je *RDN* zabeležio, **mržnja usmerena ka novinarima/kama imala je najviši stepen intenziteta**, jer je obuhvatala pozive na nasilje i pretnje smrću, dok su institucionalne reakcije izostale.

Kako se govor mržnje i diskriminatorni diskursi sve češće javljaju u mejnstrim medijima i u udarnim televizijskim terminima, gašenje već nedovoljno efikasnog *REM Saveta* u novembru 2024. je stvorilo regulatorni vakuum upravo u trenutku kada je nadzor bio najpotrebniji. Novi članovi Saveta još nisu izabrani, nakon jednog neuspelog i jednog nedovršenog izbornog procesa. **Medijska scena u Srbiji ostaje neregulisana, dok mediji koji krše etičke i zakonske standarde gotovo ne snose nikakve posledice.**

Normativni napredak je ostvaren usvajanjem **novog Kodeksa novinara i novinarki u decembru 2024**, prvog nakon gotovo dvadeset godina. On sada obavezuje novinare/ke da koriste rodno osetljiv jezik i eksplicitno im zabranjuje upotrebu govora mržnje, uvodeći proaktivniji pristup zaštiti šireg spektra identiteta podsticanjem aktivnog uključivanja raznovrsnih glasova u izveštavanje. Međutim, njegov domet je ograničen, budući da je *Savet za štampu* samoregulatorno telo i da njegove odluke nisu pravno obavezujuće.

Iako su **civilno društvo i fekt-čeki pružili otpor**, razotkrivajući neistine i nudeći obuke iz medijske pismenosti, ovi naponi ne mogu zameniti nezavisnu medijsku regulaciju. Ukoliko se ne reše ključni strukturni problemi, posebno obezbeđivanje nezavisnog i kredibilnog regulatora, mala je verovatnoća da će doći do pozitivnih promena u vidu smanjenja govora mržnje i diskriminatornog diskursa u medijima.

IZVEŠTAJ O MONITORINGU GOVORA MRŽNJE U MEDIJIMA U SRBIJI

Co-funded by
the European Union

Norway

